

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมือง
ของนักการเมืองท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่
อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม*

APPLICATION BUDDHADHAMMA FOR PROMOTING POLITICAL LEADERSHIP
OF LOCAL POLITICIANS IN MUANG MAI SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE
ORGANIZATION AT AMPHAWA DISTRICT
IN SAMUT SONGKHRAM PROVINCE

บรรพชาญ รัตนกรณ, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า, วชิรินทร์ ชาญศิศิลป์
Banham Rattanakorn, Apinyar Chatchorfa, Vacharin Chansilp
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: kumpolboonniyom@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม 2. ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่มีผลต่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมือง และ 3. นำเสนอแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองอย่างยั่งยืน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยประชากร คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งอายุ 18 ปีขึ้นไปในเขตตำบลเหมืองใหม่ จำนวน 1,872 คน กลุ่มตัวอย่าง 330 คน ได้จากการคำนวณตามสูตรทาร์โร ยามาเน่ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น 0.92 และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูปหรือคน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = 0.27) 2. หลักปาปนิกรธรรม พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาวะผู้นำทาง

* Received September 29, 2025; Revised November 3, 2025; Accepted November 10, 2025

การเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ($r = 0.776^{**}$) และ 3. หลักปาปนิกรธรรม 3 ประการ สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการพัฒนาบุคลิกทั่วไปให้มีความมั่นคงทางอารมณ์ สุขภาพ อ่อนน้อมแต่เด็ดขาด การใช้ถ้อยคำสุภาพและให้เกียรติผู้ร่วมงาน การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การเอาใจใส่และให้คำแนะนำด้วยเมตตา ตลอดจนการปลูกฝังความซื่อสัตย์ สุจริต และวิสัยทัศน์ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีและสร้างความไว้วางใจจากประชาชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การประยุกต์หลักพุทธธรรม; ภาวะผู้นำทางการเมือง; นักการเมืองท้องถิ่น

Abstract

This research article aims to: 1. study the level of political leadership of local politicians in the Muang Mai Sub-District Administrative Organization, Amphawa District, Samut Songkhram Province; 2. examine the application of Buddhist principles that influence the enhancement of political leadership; and 3. propose approaches for applying Buddhist principles to develop sustainable political leadership. This study employed a mixed methods design, consisting of both quantitative and qualitative research. The population comprised citizens aged 18 years and over who had the right to vote in Muang Mai Sub-District, totaling 1,872 people. The sample group of 330 people was determined using Yamane's formula with a margin of error of 0.05. The research instruments included a five-point Likert scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.92, and in-depth interviews with ten key informants (monks and laypersons). Data were analyzed using descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as Pearson's correlation coefficient and content analysis.

Findings were as follows: The results revealed that: 1. the overall level of political leadership among local politicians in the Muang Mai Sub-District Administrative Organization was at a moderate level ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = 0.27); 2. the principle of Papanika Dhamma showed a positive correlation with political leadership at a statistically significant level, with a high correlation coefficient ($r = 0.776^{**}$); and 3. the three principles of Papanika Dhamma can be practically applied to strengthen political leadership, particularly by

developing general personality traits toward emotional stability, politeness, humility, and decisiveness when necessary; using courteous language and showing respect to colleagues; encouraging creativity and innovative working approaches; paying attention and providing guidance with compassion and equality; and cultivating honesty, integrity, and a clear vision. These qualities help establish moral leadership and public trust in a sustainable manner.

Keywords: Application of Buddhist Principles; Political Leadership; Local Politicians

บทนำ

การปกครองท้องถิ่นของไทยเป็นกลไกสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของระบอบประชาธิปไตยไทยที่เดินหน้ามาอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายหลัก คือ อยากระบุให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตนเองและร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนเองอย่างแท้จริง (สุรชัย เจนประโคน, 2554) การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นไม่ใช่แค่เรื่องของนโยบายทางการบริหารเท่านั้น แต่เป็นรากฐานของประชาธิปไตยเชิงปฏิบัติที่ช่วยปลูกฝังวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม การตรวจสอบถ่วงดุล และสร้างความรับผิดชอบให้กับผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

การปฏิรูปการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้เกิดการกระจายอำนาจอย่างเป็นระบบมากขึ้น ทั้งในเรื่องของงบประมาณ บุคลากร และการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ โดยมีพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 (2542) ทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการกำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความเป็นอิสระและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้โดยตรง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงกลายเป็นศูนย์กลางของการบริหารที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าโครงสร้างและกฎหมายจะเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีอิสระมากขึ้น แต่การทำงานของผู้นำท้องถิ่นจำนวนไม่น้อยกลับยังคงเผชิญกับปัญหาเรื่องประสิทธิภาพและความโปร่งใส ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน (ประหยัด หงษ์ทองคำ, 2523; โกวิท พวงงาม, 2544) ปัญหาที่พบบ่อย ๆ ได้แก่ การขาดจิตสำนึกด้านคุณธรรม การใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตัว การบริหารงานที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน และระบบอุปถัมภ์ที่ยังคงฝังรากลึกอยู่ในสังคมการเมืองท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้ทำให้แนวคิดเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมกลายเป็นประเด็นที่สำคัญมาก

ในการสร้างธรรมาภิบาลระดับฐานรากของประเทศ การพัฒนาผู้นำท้องถิ่นที่ยึดมั่นในหลักคุณธรรมและมีจิตสาธารณะยังเป็นความท้าทายใหญ่ในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะในบริบทที่การเมืองท้องถิ่นยังได้รับอิทธิพลจากระบบพวกพ้อง การเลือกตั้งแบบอุปถัมภ์และการแข่งขันทางการเมืองที่เน้นผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวม การยกระดับผู้นำให้มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมจึงต้องใช้แนวทางที่ลึกซึ้งกว่าเพียงแค่หลักการบริหารทั่ว ๆ ไป นั่นก็คือ การนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการเพื่อหล่อหลอมให้เกิดภาวะผู้นำเชิงพุทธที่ผสมผสานทั้งปัญญา คุณธรรม และการลงมือปฏิบัติจริงอย่างสมดุล ในแง่นี้ หลักปาปนิกรกรรม 3 ประการ ซึ่งประกอบด้วย มัตตัญญูตา สัปปายะ และกัลยาณมิตตตา (อง.ต.ก. (ไทย) 20/459/146) ถือเป็นหลักธรรมที่มีคุณค่าต่อการบริหารงานอย่างมาก เพราะเน้นเรื่องการรู้ประมาณ ความเหมาะสม และการคบหามิตรที่ดี ซึ่งล้วนเป็นรากฐานของการตัดสินใจและการบริหารงานที่มีเหตุผล ผู้นำที่นำหลักธรรมเหล่านี้มาประยุกต์ใช้จะสามารถพัฒนาตนเองให้มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีเมตตา มีความยุติธรรม และเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างควมไว้วางใจระหว่างผู้นำกับประชาชน และสร้างบรรยากาศทางการเมืองที่เป็นธรรมและโปร่งใส

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเน้นไปที่การนำหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะหลักปาปนิกรกรรม 3 ประการ มาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อให้ผู้นำท้องถิ่นสามารถนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองและบริหารงาน ทั้งในด้านคุณลักษณะ บุคลิกภาพ และพฤติกรรมกรรมการบริหาร ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างธรรมาภิบาล ความโปร่งใส และความเชื่อมั่นจากประชาชนในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักปาปนิกรกรรมกับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
3. นำเสนอการประยุกต์หลักปาปนิกรกรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งอายุ 18 ปีขึ้นไปในเขตตำบลเหมืองใหม่ จำนวน 1,872 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้จากการคำนวณตามสูตรการคำนวณของทาโรยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 330 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 รูปหรือคน ประกอบด้วย 1. นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูปหรือคน 2. นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน 3. ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน และ 4. ประชาชน จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามที่มีมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น 0.92

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่สร้างตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามที่นำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 330 ชุด

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จากการศึกษาพบว่า ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = 0.27) ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของ
นักการเมืองท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
1. ด้านคุณลักษณะด้านบุคลิกทั่วไป	3.42	0.77	ปานกลาง
2. ด้านคุณลักษณะด้านบุคลิกที่สัมพันธ์กับงาน	3.04	0.28	ปานกลาง
3. ด้านบุคลิกลักษณะทางจิตใจ และทักษะทางปัญญา	3.03	0.82	ปานกลาง
4. ด้านคุณลักษณะด้านการสังคม	3.64	0.61	มาก
5. ด้านแรงจูงใจในการทำงาน	2.66	0.61	ปานกลาง
โดยภาพรวม	3.16	0.27	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณลักษณะด้านการสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.61) รองลงมาด้านคุณลักษณะด้านบุคลิกทั่วไป ค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 0.77) รองลงมาด้านคุณลักษณะด้านบุคลิกที่สัมพันธ์กับงาน ค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 0.28) รองลงมาด้านบุคลิกลักษณะทางจิตใจ และทักษะทางปัญญา ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.03$, S.D. = 0.82) รองลงมา ด้านแรงจูงใจในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.66$, S.D. = 0.61) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปาปนิกรธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม					
	1. คุณลักษณะด้านบุคลิกทั่วไป	2. คุณลักษณะด้านบุคลิกที่สัมพันธ์กับงาน	3. บุคลิกลักษณะทางจิตใจ และทักษะทางปัญญา	4. คุณลักษณะด้านสังคม	5. แรงจูงใจในการทำงาน	
หลักปาปนิกรธรรม 3	.783**	.720**	.694**	.695**	.720**	.799**
1. จักขุมา การมีวิสัยทัศน์	.732**	.586**	.654**	.712**	.678*	.741**
2. วิสุโร ความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการ	.758**	.620**	.695**	.674**	.717**	.761**

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม (ต่อ)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม	1. คุณลักษณะด้านบุคลิกทั่วไป	2. คุณลักษณะด้านบุคลิกที่สัมพันธ์กับงาน	3. บุคลิกลักษณะทางจิตใจ และทักษะทางปัญญา	4. คุณลักษณะด้านสังคม	5. แรงจูงใจในการทำงาน
3. นิสัยสัมพันธ์โน						
การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	.776**	.743**	.786**	.797**	.819**	.885**
ภาพรวม	.732**	.720**	.694**	.695**	.720**	.799**

จากตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปาปนิกรธรรมมีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบผลการศึกษาดังนี้

หลักปาปนิกรธรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นด้านคุณลักษณะด้านบุคลิกทั่วไป อยู่ในระดับสูง ($r = .743^{**}$)

หลักปาปนิกรธรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นด้านคุณลักษณะด้านบุคลิกที่สัมพันธ์กับงาน อยู่ในระดับสูง ($r = .786^{**}$)

หลักปาปนิกรธรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นด้านบุคลิกลักษณะทางจิตใจ และทักษะทางปัญญา อยู่ในระดับสูง ($r = .797^{**}$)

หลักปาปนิกรธรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นด้านคุณลักษณะด้านการสังคม อยู่ในระดับสูง ($r = .819^{**}$)

หลักปาปนิกรธรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นด้านแรงจูงใจในการทำงาน อยู่ในระดับสูง ($r = .885^{**}$)

หลักปาปนิกรธรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นโดยภาพรวม อยู่ในระดับสูง ($r = .776^{**}$)

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ตามหลักปาปนิกรธรรม 3 พบว่า 1. ด้านบุคลิกทั่วไป ผู้บริหารควรสะท้อนภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือ มีความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจ แสดงออกด้วยความมั่นใจแต่ไม่ยโสถือตัว รู้จักวางตัวอย่างเหมาะสมทั้งในที่สาธารณะและการทำงาน และมีความสุภาพ อ่อนน้อม แต่เปี่ยมด้วย

ความเด็ดขาดในยามที่ต้องตัดสินใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 2. ด้านคุณลักษณะด้านบุคลิกที่สัมพันธ์กับงาน ผู้บริหารควรส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพของผู้ใต้บังคับบัญชา โดยให้ความสำคัญในการพูด ไม่ตำหนิ เพราะทุกคนชอบคนพูดเพราะการใช้งานคนควรมีความเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน 3. ด้านบุคลิกลักษณะทางจิตใจ และทักษะทางปัญญา ผู้บริหารควรกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความริเริ่มสร้างสรรค์ไม่ซ้ำซากแต่อยู่ในกรอบของกฎระเบียบข้อบังคับให้ผู้ใต้บังคับบัญชาพัฒนาวิธีการทำงานด้วยแนวทางใหม่ ๆ 4. ด้านคุณลักษณะด้านการสังคม ผู้บริหารควรสนใจและเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นรายบุคคลอย่างเท่าเทียมกันส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานได้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายอย่างไม่มีอคติให้คำแนะนำ การสนับสนุนและการช่วยให้ก้าวหน้าในการทำงาน และ 5. ด้านแรงจูงใจในการทำงาน ผู้บริหารควรมุ่งเน้นการพัฒนาตนเองและแสดงบทบาทที่เหมาะสมต่อสังคมและองค์กร โดยมีความเป็นผู้นำที่ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองเห็นอนาคต และสามารถวางแผนอย่างเป็นระบบ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักปาปนิกรรมของผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง อภิปรายได้ว่าโดยรวมยังคงแสดงถึงความเป็นผู้นำในระดับพื้นฐาน แต่ขาดการแสดงออกเชิงวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและสร้างแรงบันดาลใจ การมีส่วนร่วมกับชุมชนมีอยู่แต่ยังไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งและยั่งยืนกับประชาชนได้ ความสามารถในการสื่อสารและโน้มน้าวใจยังไม่โดดเด่นพอที่จะสร้างความไว้วางใจในวงกว้าง โดยสรุป คุณลักษณะของภาวะผู้นำทางการเมืองนักการเมืองท้องถิ่นยังอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีแต่ยังต้องการการพัฒนาต่อเนื่องเพื่อเป็นผู้นำที่แท้จริงในสายตาประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไพวรรณ ปุริมาตร (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า การเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นยังคงดำเนินไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่ได้สร้างแรงกระตุ้นต่อประชาชนในวงกว้าง การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองยังจำกัดอยู่ในกลุ่มเครือข่ายเดิม ไม่สามารถขยายการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงแม้มีความพยายามในการเปิดเวทีสาธารณะและรับฟังความคิดเห็น แต่ยังคงขาดความต่อเนื่องและการผลักดันอย่างจริงจัง ความเข้าใจในหลักประชาธิปไตยของผู้นำบางส่วนยังผูกติดกับระบบอุปถัมภ์และบทบาทเชิงอำนาจมากกว่าการเป็นตัวแทนของประชาชน ระดับปานกลาง

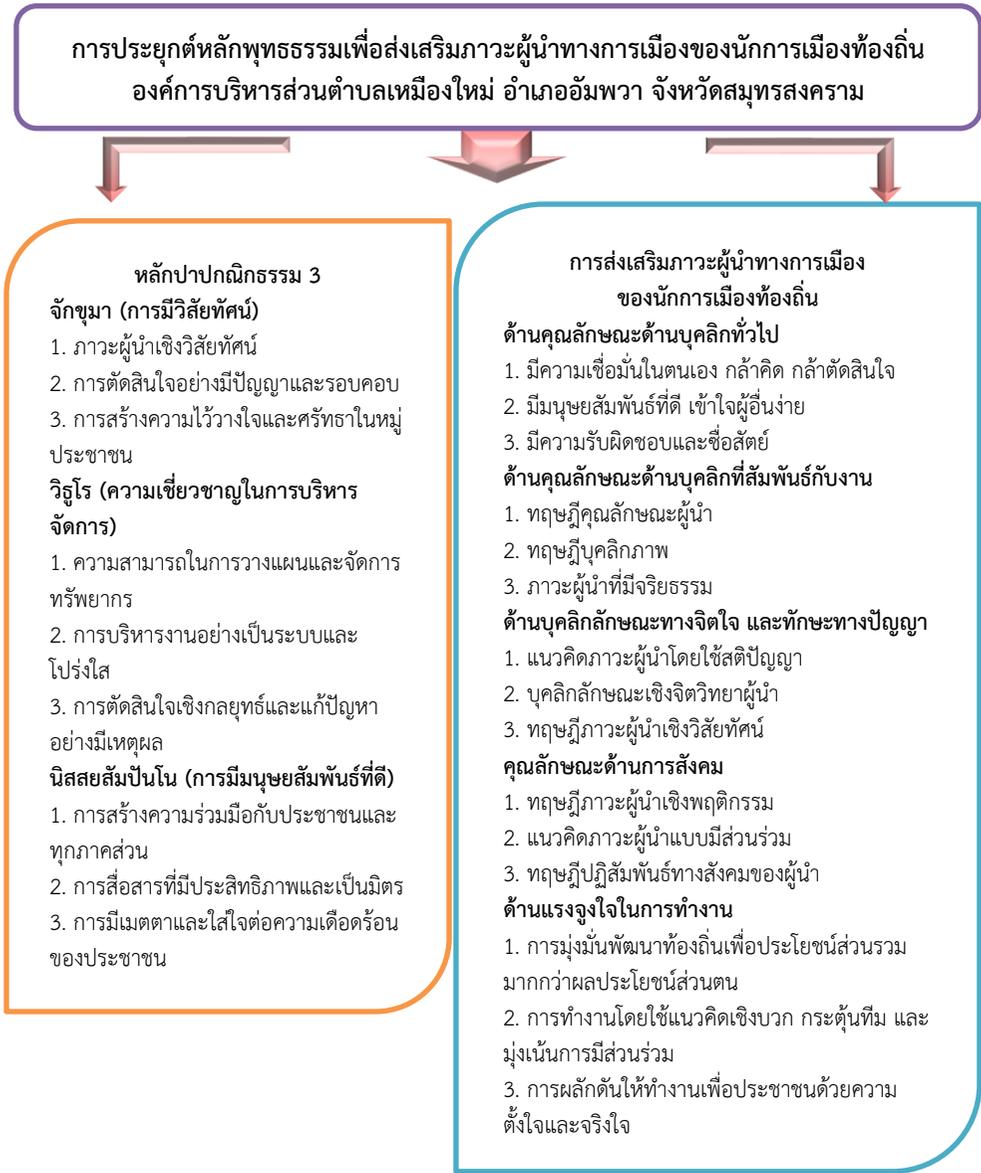
สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านที่ยังไม่สมบูรณ์ ซึ่งเป็นทั้งข้อจำกัดและโอกาสในการปฏิรูปการเมืองท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์ในอนาคต

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปาปนิกรรมกับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าด้านบุคลิกทั่วไป ด้านคุณลักษณะด้านบุคลิกที่สัมพันธ์กับงาน ด้านบุคลิกลักษณะทางจิตใจ และทักษะทางปัญญา ด้านการสังคม ด้านแรงจูงใจในการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในเชิงบวก อยู่ในระดับสูง ($r = .776^{**}$) สอดคล้องกับการศึกษาของวัฒนจสัน วัฒนาฟ้า และคณะ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนวปาปนิกรรมของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปาปนิกรรมกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ($r = .0.791^{**}$) โดยเฉพาะในด้าน หลักจักษุม่า (การมีวิสัยทัศน์) หลักนิสสยสัมพันธ์ (การมีมนุษยสัมพันธ์) และ หลักวิรุโร (การจัดการงานดี) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สะท้อนถึงความสามารถของผู้นำในการบริหารจัดการงานอย่างมีประสิทธิภาพ สื่อสารได้อย่างมีพลัง และเข้าใจความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงในทำนองเดียวกัน ผลการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ที่พบว่า ด้านบุคลิกทั่วไป บุคลิกลักษณะที่สัมพันธ์กับงาน บุคลิกลักษณะทางจิตใจและทักษะทางปัญญา ด้านการสังคม และด้านแรงจูงใจในการทำงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ($r = .776^{**}$) ย่อมชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มเดียวกันกับผลการวิจัยของวัฒนจสัน วัฒนาฟ้า กล่าวคือ เมื่อบุคลากรทางการเมืองมีคุณลักษณะตามแนวหลักปาปนิกรรม ย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นผู้นำทางการเมืองที่มีคุณธรรม วิสัยทัศน์ และประสิทธิภาพ ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าหลักปาปนิกรรมสามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับเมืองใหญ่ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธ

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมตามหลักปาปนิกรรม 3 เพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ สามารถดำเนินได้อย่างเหมาะสมในหลายมิติ ผู้บริหารควรมีบุคลิกที่น่าเชื่อถือ มั่นคงทางอารมณ์ แสดงออกด้วยความมั่นใจแต่ถ่อมตน มีเมตตาในการสื่อสาร และส่งเสริมความก้าวหน้าของผู้ใต้บังคับบัญชา ควบคู่กับการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ภายใต้กรอบจรรยาบรรณการเอาใจใส่บุคลากรอย่างเท่าเทียม และการยึดมั่นในคุณธรรม ซื่อสัตย์ และมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาองค์กรให้ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกฤตยชญ์ จันทมาลา และอัจฉรา หล่อตระกูล (2567) เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักปาปนิกรรมในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า หลักจักษุม่า วิรุโร

และนิสสัยสัมปโน เป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารให้มีคุณธรรม และประสิทธิภาพในการบริหารงาน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลัก ปาปณิกธรรม 3 สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างรอบด้าน โดยในด้านจักษุมา หรือการ มีวิสัยทัศน์ ผู้นำควรมองการณ์ไกล ใช้ปัญญาไตร่ตรองก่อนตัดสินใจ และมุ่งประโยชน์ ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ และคุณธรรมเป็นรากฐานที่ช่วยสร้าง ศรัทธาและความไว้วางใจจากประชาชนและผู้ร่วมงาน ส่วนด้าน วิรุโ หรือความเชี่ยวชาญ ในการบริหารจัดการ ผู้นำจำเป็นต้องวางแผนอย่างมีระบบ ใช้ข้อมูลและเหตุผล ประกอบการตัดสินใจ บริหารทรัพยากรอย่างคุ้มค่า โปร่งใส และตรวจสอบได้ การแก้ปัญหาเชิงกลยุทธ์ด้วยความรอบคอบทำให้การบริหารเกิดประสิทธิผลและความยั่งยืน ขณะที่ด้าน นิสสัยสัมปโน หรือการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นหัวใจในการสร้างความร่วมมือ ผู้นำควร สื่อสารอย่างจริงใจ มีเมตตา เข้าใจผู้อื่น และเปิดพื้นที่ให้เกิดการมีส่วนร่วม อันเป็นรากฐาน ของความไว้วางใจในองค์กรและชุมชน

ในด้านบุคลิกทั่วไป ผู้นำต้องมีความมั่นใจ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ และเปิดใจรับฟัง ความคิดเห็นของผู้อื่น การแสดงออกอย่างสุภาพ อ่อนน้อม และซื่อสัตย์คือพลังที่สร้างความ ศรัทธาในระดับบุคคลและองค์กร สำหรับ บุคลิกที่สัมพันธ์กับงาน ผู้นำควรมีความ รับผิดชอบ เสถียรภาพทางอารมณ์ และบุคลิกที่เหมาะสมต่อหน้าที่ ซึ่งช่วยเพิ่ม ประสิทธิภาพในการบริหารและสร้างความน่าเชื่อถือในที่งาน นอกจากนี้ บุคลิกลักษณะ ทางจิตใจและทักษะทางปัญญา ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ โดยผู้นำต้องมีจิตใจมั่นคง ใช้เหตุผลและสติปัญญาในการวิเคราะห์ปัญหา และมีวิสัยทัศน์ เพื่อขับเคลื่อนองค์กรสู่เป้าหมาย ในด้านการสังคม ผู้นำที่ดีต้องสร้างความสัมพันธ์ที่เกื้อกูล เปิดโอกาสให้ทีมร่วมแสดงความคิดเห็น และสร้างแรงจูงใจในการทำงานร่วมกันอย่างมีพลัง ส่วนแรงจูงใจในการทำงานนั้น ผู้นำควรมุ่งประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน มีใจรัก ท่องถิ่น มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน และกระตุ้นทีมงานด้วยทัศนคติเชิงบวก คำชื่นชม และการเปิดโอกาสให้ร่วมแสดงศักยภาพ กล่าวโดยสรุป การนำหลักปาปณิกธรรม 3 คือ จักษุมา วิรุโ และ นิสสัยสัมปโน มาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมือง ของนักการเมืองท้องถิ่น ช่วยให้ผู้นำมีทั้งความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมควบคู่กันไป อันเป็นรากฐานของการเมืองที่มีจริยธรรมและความยั่งยืนในสังคมท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรจัดทำ โครงการอบรมและพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่น อย่างสม่ำเสมอ โดยเน้นการประยุกต์ใช้หลักปาปณิกธรรม (หลักธรรมสำหรับนักปกครอง) ในการ

บริหารงานจริง ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะด้านการบริหารจัดการอย่างมีคุณธรรม

2. ควรจัดตั้งคณะกรรมการจริยธรรมท้องถิ่น ที่เป็นอิสระและมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน เพื่อเป็นกลไกในการกำกับดูแลและประเมินการทำงานตามหลักธรรมาภิบาลในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสร้างความโปร่งใสและตรวจสอบได้

3. ควรสนับสนุน การจัดทำคู่มือหรือแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารงานตามหลักปาปนิกรรม เพื่อเป็นเครื่องมือในการทำงานให้กับผู้นำท้องถิ่น ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล และเป็นต้นแบบในการพัฒนาการบริหารงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้นำท้องถิ่น (นักการเมืองท้องถิ่น) ควรจัดประชุมสัญจร (Mobile Meeting) เพื่อรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะจากประชาชน ตามหมู่บ้านต่าง ๆ ในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างน้อยไตรมาสละครั้ง เพื่อให้เข้าถึงทุกกลุ่มและสร้างความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

2. ผู้นำท้องถิ่น ควรริเริ่มโครงการผู้นำจิตอาสาโดยชักชวนให้บุคลากรและประชาชนในพื้นที่มาร่วมกันทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เช่น พัฒนาวัด โรงเรียน หรือสถานที่สาธารณะอื่น ๆ ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและปลูกฝังจิตสำนึกในการทำเพื่อส่วนรวม

3. ปลัดและทีมบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล ควรจัดทำป้ายประกาศแสดงผลการปฏิบัติงาน ที่เป็นรูปภาพและข้อมูลสรุปที่เข้าใจง่าย เผยแพร่ตามสถานที่สำคัญต่าง ๆ ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อสร้างความโปร่งใสในการบริหารและรายงานความคืบหน้าของโครงการต่าง ๆ ให้ประชาชนทราบโดยทั่วกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธี การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มประชาชน เพื่อศึกษาว่าการประยุกต์ใช้หลักปาปนิกรรมของผู้นำส่งผลต่อความรู้สึกไว้วางใจและแรงจูงใจในการทำงานของประชาชนและบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างไรบ้าง ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล อื่น ๆ ที่มีบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบผลและหาข้อสรุปที่ครอบคลุมมากขึ้น

2. ควรศึกษาปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อการนำหลักปาปนิกรรมไปใช้ในการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่น เช่น โครงสร้างองค์กร นโยบายจากส่วนกลางหรือการสนับสนุนจากชุมชน ในพื้นที่ อบต. เพื่อทำความเข้าใจถึงอุปสรรคและโอกาสในการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวทางดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

- กฤตยชญ์ จันทมาลา และอัจฉรา หล่อตระกูล. (2567). การประยุกต์ใช้หลักปาปนิกรธรรม เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 6(5), 1143-1152.
- โกวิท พวงงาม. (2544). *การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมติใหม่ในอนาคต* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- ประหยัด หงษ์ทองคำ. (2523). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. (2542, 17 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 114 ก. หน้า 48-66.
- ไพวรรณ ปุริมาต (2563). *พลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น* (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539) *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุรัชย์ เจนประโคน. (2554). *ประวัติการปกครองท้องถิ่นไทย*. สืบค้น 11 สิงหาคม 2567, จาก <https://url.in.th/leZjn>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed). New York: Harper and Row.